

Національний
транспортний
університет

МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО

Рівень вищої освіти *перший (бакалаврський)*

Дні занять, час занять, аудиторія: будуть доступні згідно розкладу за посиланням <http://www.ntu.edu.ua/studentam/rozklad/>

Кафедра Господарського та транспортного права

Лекції проводить

Зав. Кафедри, д.ю.н., професор Ключова Євгенія Миколаївна

Контактна
інформація

електронна пошта klyucheva0711@ukr.net
телефон кафедри: +380 (93) 038-18-72

Адреса, номер
аудиторії

Проспект Володимира Івасюка, 2, ауд. 413

Час консультацій

для денної форми навчання не передбачено навчальним планом;
для заочної форми навчання в період заліково-екзаменаційної сесії
після проведення лекційних занять за розкладом

Семінарські / практичні / лабораторні заняття проводить

Зав. кафедри Ключова Євгенія Миколаївна

Контактна
інформація

електронна пошта klyucheva0711@ukr.net
телефон кафедри +380 (93) 038-18-72

Адреса, номер
аудиторії

Проспект Володимира Івасюка, 2, ауд. 413

Час консультацій

для денної форми навчання не передбачено навчальним планом;
для заочної форми навчання в період заліково-екзаменаційної сесії
після проведення семінарських занять за розкладом

Анотація дисципліни

Дисципліна «Міжнародне гуманітарне право» є підгалуззю міжнародного публічного права, яка регулює міжнародні відносини щодо ведення військових дій і має на меті гуманізацію засобів і методів ведення збройних конфліктів міжнародного і неміжнародного характеру. Норми та інститути цієї галуззі регулюють весь комплекс міжнародних правовідносин, пов'язаний з початком військових дій, його правовими наслідками, припустимими засобами та методами їх ведення, особливостями захисту прав людей, що опинилися у театрі бойових дій, участю міжнародних міжурядових та неурядових організацій в їх гуманізації.

Дисципліна «Міжнародне гуманітарне право» спрямована на формування у здобувачів вищої освіти системи знань про теоретико-правові, договірні та практичні засади правового регулювання збройних конфліктів, захисту жертв війни, обмеження засобів і методів ведення воєнних дій, а також забезпечення дотримання норм міжнародного гуманітарного права у сучасних умовах.

Навчальна дисципліна ґрунтується на аналізі положень Женевських конвенцій 1949 року та

Додаткових протоколів до них, Гаазьких конвенцій, Римського статуту Міжнародного кримінального суду, інших міжнародних договорів і звичаєвих норм міжнародного гуманітарного права, а також національного законодавства України щодо імплементації норм гуманітарного права. Особлива увага приділяється: принципам міжнародного гуманітарного права (гуманності, розрізнення, пропорційності, військової необхідності); правовій кваліфікації збройних конфліктів; міжнародно-правовому захисту цивільного населення, поранених, хворих, військовополонених та інших осіб, які перебувають під захистом гуманітарного права; правовому регулюванню засобів і методів ведення війни; забороні воєнних злочинів та інших серйозних порушень гуманітарного права; міжнародно-правовій відповідальності держав і фізичних осіб за порушення норм міжнародного гуманітарного права; діяльності міжнародних механізмів контролю та забезпечення дотримання гуманітарного права, зокрема міжнародних судових інституцій і гуманітарних організацій.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Міжнародне гуманітарне право» є система міжнародно-правових норм, принципів і механізмів, що регулюють правовідносини, які виникають у період міжнародних і неміжнародних збройних конфліктів, спрямовані на захист осіб, які не беруть або припинили брати участь у воєнних діях, а також на обмеження засобів і методів ведення війни та забезпечення дотримання норм гуманітарного права на міжнародному і національному рівнях.

Міждисциплінарні зв'язки: «Теорія держави та права», «Конституційне право», «Адміністративне право та процес»

Програма навчальної дисципліни складається з таких модулів:

Модуль 1. Теоретичні засади та сфера дії міжнародного гуманітарного права

Модуль спрямований на формування у здобувачів вищої освіти фундаментальних знань про природу міжнародного гуманітарного права, його джерела, принципи та умови застосування.

Тема 1. Поняття, предмет і система міжнародного гуманітарного права.

Розкривається поняття міжнародного гуманітарного права, його місце в системі міжнародного публічного права та співвідношення з правом прав людини. Аналізується предмет і методи правового регулювання збройних конфліктів. Розглядається значення гуманітарного права для сучасного міжнародного правопорядку.

Тема 2. Історичний розвиток, основні джерела та принципи міжнародного гуманітарного права.

Досліджується еволюція міжнародного гуманітарного права від звичаєвих норм до сучасної договірної системи. Аналізуються основні джерела гуманітарного права та їх правова сила. Окрема увага приділяється ролі міжнародних організацій у розвитку цих норм. Тема присвячена аналізу базових принципів гуманітарного права, зокрема принципів гуманності, розрізнення, пропорційності та військової необхідності. Розглядається їх зміст і значення для обмеження засобів і методів ведення війни. Аналізується роль принципів у міжнародній судовій практиці.

Види джерел міжнародного гуманітарного права. Джерела загального та спеціального характеру. Глобальні та регіональні акти з прав людини. Право Женеви, право Гааги і право Нью-Йорку. Принципи сучасного міжнародного гуманітарного права.

Тема 3. Сфера застосування міжнародного гуманітарного права та класифікація збройних конфліктів.

Розглядаються умови застосування міжнародного гуманітарного права. Аналізується поділ збройних конфліктів на міжнародні та неміжнародні. Вивчається правове значення цієї класифікації для захисту жертв збройних конфліктів.

Поняття збройного конфлікту. Збройні конфлікти міжнародного і міжнародного характеру. Сторони у міжнародному збройному конфлікті. Поняття і умови проведення «гуманітарної інтервенції». Нейтралітет у війні. Початок війни та його правові наслідки. Способи закінчення бойових дій.

Модуль 2. Захист осіб, обмеження засобів війни та відповідальність за порушення МГП

Модуль орієнтований на вивчення прикладних аспектів міжнародного гуманітарного права, зокрема захисту жертв збройних конфліктів, заборон у веденні воєнних дій та механізмів забезпечення відповідальності.

Тема 4. Захист осіб у збройних конфліктах.

Досліджуються міжнародно-правові норми щодо захисту цивільного населення, поранених, хворих, військовополонених та інших осіб, які не беруть або припинили брати участь у бойових діях. Аналізуються гарантії гуманного поводження. Розглядається співвідношення гуманітарного права та прав людини в умовах війни.

Поняття і ознаки військовополонених. Правовий статус військовополоненого. Інтернування військовополонених. Звільнення і репатріація військовополонених. Поняття воєнної окупації. Права і обов'язки держави-окупанта. Гарантії відносно цивільних осіб, які проживають на окупованих територіях.

Учасники війни та цивільне населення. Види учасників війни. Правовий статус комбатантів і некомбатантів. Правовий статус партизанів. Розвідники та лазутчики (шпигуни). Правове становище цивільного населення під час збройного конфлікту. Поняття держави-покровительки.

Тема 5. Засоби і методи ведення війни у міжнародному гуманітарному праві.

Розглядаються обмеження щодо застосування певних видів зброї та методів ведення бойових дій. Аналізуються заборонені засоби та практики війни. Окрема увага приділяється захисту цивільних об'єктів і культурних цінностей.

Поняття воєнних і цивільних об'єктів. Об'єкти, що є культурними цінностями. Міжнародно-правові основи захисту цивільних об'єктів і культурних цінностей під час збройних конфліктів. Міжнародний реєстр культурних цінностей, які перебувають під спеціальним захистом.

Поняття засобів і методів ведення війни. Повна та часткова заборона на деякі види засобів ведення війни. Заборона або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї. Заборона або обмеження застосування зброї масового ураження. Застосування ядерної зброї. Заборонені методи ведення війни. Розмежування понять «віроломство» та «військова хитрість».

Тема 6. Міжнародно-правова відповідальність за порушення норм міжнародного гуманітарного права.

Тема присвячена поняттю та видам порушень міжнародного гуманітарного права. Аналізуються воєнні злочини та інші міжнародні правопорушення. Розглядаються механізми притягнення до міжнародної кримінальної та державної відповідальності.

Міжнародні акти про кримінальну відповідальність фізичних осіб за військові злочини та злочини проти людства. Поняття «військовий злочин», «злочин проти людства», «геноцид». Правила видачі осіб, які вчинили злочини у сфері міжнародного гуманітарного права. Міжнародні трибунали ad hoc. Відповідальність за злочини у сфері міжнародного гуманітарного права в національному праві.

Тема 7. Міжнародні механізми контролю та забезпечення дотримання міжнародного гуманітарного права

Розглядаються міжнародні та національні механізми контролю за дотриманням норм гуманітарного права. Аналізується роль міжнародних судових інституцій і спеціалізованих органів. Окрема увага приділяється імплементації норм міжнародного гуманітарного права у національне законодавство.

Для денної форми здобуття вищої освіти: - активність під час навчальних занять (відповідь під час усного опитування, дискусійного обговорення теми заняття, проблемних питань тощо за підсумком вивчення всіх тем в межах одного модуля, з урахуванням опрацювання питань тем, які виносяться на самостійну роботу) – <u>до – 15</u>; - поточні контрольні роботи (перевірка засвоєння теоретичного матеріалу в межах одного модуля) – <u>до 5</u>; - модульна контрольна робота № 1 – <u>до – 10</u>; - модульна контрольна робота № 2 – <u>до – 10</u>.	Не передбачено освітньою програмою та навчальним планом	40	100
Для заочної форми здобуття вищої освіти: - активність під час навчальних занять (відповідь під час усного опитування, дискусійного обговорення теми заняття, проблемних питань тощо за підсумком вивчення всіх тем в межах дисципліни з урахуванням опрацювання питань тем, які виносяться на самостійну роботу) – <u>до – 40</u>.	20		

Критерії оцінювання: Додаток 1 до Положення про організацію освітнього процесу у Національному транспортному університеті

http://vstup.ntu.edu.ua/pro_orhanizatsiyu_osvitnoho_protseesu.pdf

Політика несвоєчасного проходження контрольних заходів.

Поточний та підсумковий контроль проводяться згідно з графіком освітнього процесу та встановленими Науково-методичною радою НТУ графіками. У випадку неявки здобувача вищої освіти на підсумковий контроль з поважних причин можливе індивідуальне проведення контролю в узгоджений з викладачем термін за наявності дозволу деканату факультету / директорату інституту. Повторне складання екзамену у випадку отримання незадовільної оцінки допускається не більше двох разів: один раз – викладачу, другий – комісії, яка створюється деканом факультету / директором інституту.

При поданні індивідуального завдання пізніше встановленого терміну без поважної причини оцінка буде знижена на 10 %. Технічні проблеми (поломка обладнання, проблеми з друком) не є поважною причиною для несвоєчасного подання індивідуального завдання.

Політика перескладання. Упродовж тижня після оголошення результатів поточного контролю здобувач освіти може звернутися до оцінювача за роз'ясненням і/або з незгодою щодо отриманої оцінки. У випадку незгоди з рішенням оцінювача щодо результатів підсумкового контролю здобувач освіти може звернутися до оцінювача з незгодою щодо отриманої оцінки у день її оголошення. Повторне проходження підсумкового контролю з метою підвищення позитивної оцінки не допускається.

Політика відвідування та / або активності. Відвідування навчальних занять є обов'язковим для здобувача освіти. Невиконання здобувачем освіти завдань, що визначені індивідуальним навчальним планом практичних/семінарських/лабораторних занять, через відсутність на заняттях є підставою для прийняття рішення про недопущення до підсумкового контролю. За рішенням декана факультету / директора інституту передбачається надання можливості виконати пропущені завдання за індивідуальним графіком (але не пізніше, ніж до завершення підсумкового контролю).

Академічна доброчесність: http://vstup.ntu.edu.ua/polozhennyantu_dobroch.pdf

Порушеннями академічної доброчесності є:

- академічний плагіат;
- фальсифікація;
- списування;
- обман;
- неправомірна вигода;
- хабарництво.

При проходженні контролю (поточного або підсумкового) особа, яка проходить контроль, не має права використовувати будь-яку зовнішню (сторонню) допомогу. Якщо оцінювач підозрює особу, що проходить контроль, у використанні недозволених допоміжних засобів, він має право запропонувати їй вчинити дії, які б спростували підозру. У разі відмови від вчинення дій зі спростування підозри, списування, використання недозволених допоміжних засобів чи зовнішньої допомоги (обману) результат оцінюється як «незадовільно».

Поведінка в аудиторії. Ноутбуки та портативні пристрої можна використовувати **ВИКЛЮЧНО** з навчальною метою за вказівкою викладача. Неправомірне використання ноутбуків чи портативних пристроїв вважатиметься порушенням дисципліни, викладач має право ініціювати дії з унеможливлення їх використання.

В аудиторії забороняється вживання їжі, напоїв (за винятком води). Здобувачі вищої освіти та викладачі повинні дотримуватися етичних норм поведінки.

Здобувачам вищої освіти з обмеженими можливостями або особливими потребами слід до початку семестру звернутися до деканату факультету / директорату інституту та обговорити питання організації навчання.

При виникненні у здобувача вищої освіти проблем зі здоров'ям, які можуть заважати навчанню, слід звернутися до медичного закладу та повідомити про це деканат факультету / відповідний підрозділ інституту.

Скарги, пропозиції, зауваження та повідомлення про наявність конфліктних ситуацій в рамках освітніх програм здобувачі можуть надсилати на електронну адресу general@ntu.edu.ua або скористатися скринькою довіри, яка розміщена при вході в університет.

Електронна скринька для звернень до психологічної служби: philosophy@ntu.edu.ua.

Канали зв'язку з розробником силабуса:

електронна пошта klyuyeva0711@ukr.net

телефон кафедри: +380 (93) 038-18-72

Рекомендована література:

1. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право : навчально-методичний посібник. Друге видання / О. Войтенко, М. Єлігулашвілі, О. Козороз, Т. Короткий, В. Потапова, О. Стокоз, Н. Хендель ; за заг. ред. радника президента Товариства Червоного Хреста України з міжнародного гуманітарного права, к.ю.н. Т. Короткого. – Київ, УГСПЛ; Одеса : Фенікс, 2021. – 268с
2. Грушко М. В. Міжнародне гуманітарне право : навчально-методичний посібник / за ред. завідувача кафедри міжнародного та європейського права, професора О. В. Бігняка. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. – 136 с.

3. Журавльов Д.В., Дрозд О.Ю., Копотун І.М. та ін. Міжнародне гуманітарне право. Особливості застосування в умовах збройної агресії РФ проти України. Видавничий дім «Професіонал», 2023. 598 с.
4. Звичаєві норми міжнародного гуманітарного права / передм. Т.Р. Короткий, Є.В. Лук'яненко. – Одеса : Фенікс, 2017. – 40 с.
5. Базов В. П. Теорія та принципи міжнародного гуманітарного права: монографія. К. : Фенікс, 2020. 512 с.
6. Мельцер Нільс. Міжнародне гуманітарне право. Загальний курс. Довідкове видання. – Міжнародний Комітет Червоного Хреста. 2020. 398 с

Додаткова:

1. Герасимчук М. В. Еволюція норм міжнародного гуманітарного права щодо захисту цивільного населення. URL : https://minjust.gov.ua/m/str_34096
2. Гнатовський М. М. Повага до прав людини в умовах збройного конфлікту в Україні: застосування судами норм міжнародного гуманітарного права та стандартів захисту прав людини. Кімонікс Інтернешнл Інк. 2017. URL : https://newjustice.org.ua/wpcontent/uploads/2017/09/Report_Respect-for-HR-in-Conflict_Gnatovsky_UKR.pdf.
3. Грушко М. В. Інститут воєнного полону в міжнародному праві: від «мононорм» до правових норм. Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. 2017. № 11. С. 161-168
4. Грушко М. В. Окремі аспекти захисту цивільного населення в період окупації: Автономна республіка Крим та м. Севастополь. Право і суспільство. 2020. № 5. С. 230238. URL : http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/5_2020/37.pdf
5. Жаровська І. Діяльність МКЧХ у період збройних конфліктів. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. 2018. № 889. С. 163-167. URL : <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journalpaper/2019/feb/15619/27.pdf>.
6. Зміцнення поваги до міжнародного гуманітарного права : посібник для народних депутатів України. МКЧХ, 2017. 100 с.
7. Іляшко О. О. Правова політика держави щодо тимчасово окупованих територій. Юридичний науковий електронний журнал. 2020 № 2. С. 528-532 URL : http://lsej.org.ua/2_2020/144.pdf